

Rudolf Firkušný Napajedelský rodák se do vlasti vrátil po více než 40 letech. S Českou filharmonií vystoupil už 28. května 1990 ve Smetanově síni Obecního domu v Praze. Byly to pro něj velmi emotivní okamžiky. O rok později zahrál také ve svém rodném městě. Foto: Petr Matička, ČTK

Mistr s mistry Horní snímek zachycuje Rudolfa Firkušného na koncertě Pražského jara pod vedením dirigenta Jiřího Bělohlávka (květen 1992), dole je se svým přítelem Rafaelem Kubelíkem (říjen 1991). Foto: Jaroslav Hejzlar, ČTK, a Petr Matička, ČTK

Ze zázračného dítěte z východní Moravy vyrostl světový klavírista

Pro hudební svět ho v pěti letech objevil Leoš Janáček, který prohlásil, že je to talent rodící se jednou za sto let. A nemýlil se. Rudolf Firkušný (1912-1994) se stal světově proslulým klavíristou. Osudům napajedelského rodáka se věnuje 42. díl seriálu MF DNES.

Martina Malá
redaktorka
MF DNES

V jeho tváři je patrné dojetí. Z hloučku lidí, kteří klavíristu světového jména Rudolfa Firkušného obklopují a ptají se ho, jak se cítí znovu ve vlasti, v níž přes 40 let nemohl žít, se jeden zeptá: „Všiml jsem si, že pořád říkáte v Napajedlích,“ poznamenává směrem k Firkušnému. „Copak? To je špatně?“ diví se pianista. „Kdepak! Právě naopak. Každý říká v Napajedlích, jen my Napajedláci v Napajedlích,“ uklidňuje ho. „Tak to jsem rád, že jsem zůstal věren,“ oddechnul si s úsměvem hudebník, jehož umění oceňoval doslova celý svět.

Tato drobná příhoda, již ve svém filmu *Návrat neztraceného syna* zachytil režisér Jaromil Jirěš, svědčí o tom, že ačkoliv se Rudolf Firkušný z Napajedel odstěhoval s maminkou a sourozenci ještě jako malé dítě, v srdci mu nadobro zůstaly. Sám byl zastáncem toho, že rodné město má člověk jen jedno.

I když už měl za sebou koncerty po celém světě v těch nejprestižnějších sálích, v roce 1991 zahrál v moravském maloměstě, v obyčejném sále v Napajedlích.

Osmiletý koncertuje s Českou filharmonií

Narodil se v roce 1912 do dobře situované rodiny napajedelského notáře, v níž už vyrůstali dva star-

ší sourozenci. Co se týká hudebního talentu, zpozorněla jeho maminka, už když mu byly tři roky.

„Tehdy vytukával na klavír Šla Nanyňka do zelí. Maminka si myslela, že je to bratr, ale byl to Rudolf. Dovedl přesně odhadnout, kdy stisknout bílou a kdy černou klávesu, a přitom ani trochu nevyšel z rytmu. A protože pouhý jednohlas mu připadl moc chudý, snažil se ze zdarem nalézt k němu i vhodné znějící doprovodné akordy,“ uvedl muzikolog Jiří Šafařík v knize nazvané jednoduše Rudolf Firkušný.

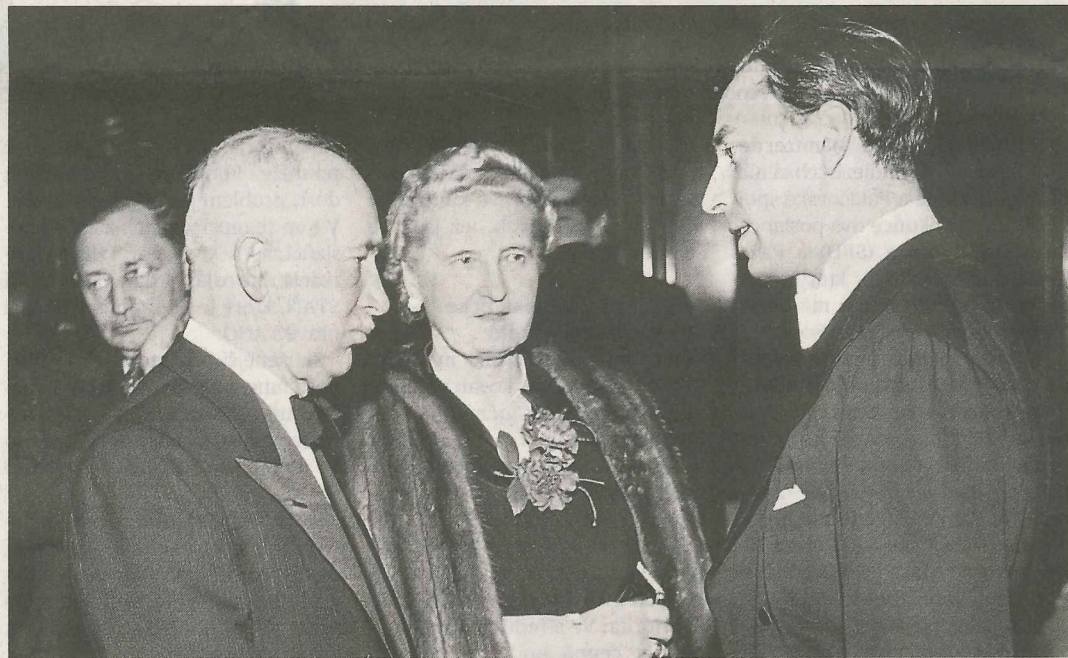
Jenže záhy se rodinná situace zkomplikovala, když nečekaně zemřel otec rodiny. Aby zmenšili Firkušní své životní náklady, přestěhovali se z Napajedel do Brna, kde měli bytový dům. Žili ze skromného pronájmu bytů v něm.

Rudolfův talent ale nezůstal utajen. Jeden přítel o nadaném chlapci řekl Leoši Janáčkově, který vyzkoušel jeho sluch, paměť i hudební představitelství a pronesl jednoznačný závěr: Takový talent se rodí jednou za století.

Už v sedmi letech ho přijal na konzervatoř, ale Rudolf musel samozřejmě chodit i do běžné školy. Janáček dobře věděl, že se o chlapci mluví jako o zázračném dítěti z východní Moravy, a snažil se, aby co nejdříve zůstal „normální“. Později musel studovat reálné gymnázium, aby nezůstal uzavřen jen v hudebním světě.

Janáček hudebním osobnostem Firkušného představoval: Ruda, muj nastupce.

Malý Rudolf si uměl získat přízeň okolí svých chování a vystupováním. „Byl rozvázný a rozumný, zdvořilý a věcný, za všech okolností slušný a ukázněný a zcela prost jakéhokoli uličnictví anebo rozpustilosti,“ popsal Firkušného ve svých vzpomínkách muzikolog Robert Smetana.

S prezidentem Rudolfa Firkušného slyšel hrát T. G. Masaryk, Edvard Beneš (na snímku z června 1946 s manželkou Hanou) i Václav Havel. Zdroj: ČTK

Janáček ho vyznamenával osobní náklonností a všem mezinárodním hudebním osobnostem ho představoval svým stručným způsobem - „Ruda, muj nastupce“. Výjimečný vztah to byl oboustranný. „Kdyby mi Janáček řekl - skoč z okna, skočil bych,“ vyznal se ve filmu *Firkušný*. Už jako osmiletý hrál v Praze s Českou filharmonií Mozartův klavírní koncert, v Bratislavě vystoupil na koncertě, který řídil Oskar Nedbal. Za fenomenálním úspěchem mladého pianisty nestál jen absolutní hudební sluch, ale také jeho obrovská píle. Denně prý cvičil šest sedm i osm hodin.

Princeznu označil za „Mařenu“

Se složitou finanční situací rodině pomáhal pražský koncertní jednatel Gustav Svojsík. Tuto starost převzal už v polovině dvacátých let. Z výdělečných koncertů po Československu mohl zaplatit ty v cizině. Mladý pianista tak okouzluje Vídeň, Berlín, Paříž.

„Jeho první koncert v Římě, který uskutečnil jako sedmnáctiletý, měl takový úspěch, že se musel účastnit třídního římského karnevalu, kde byl vožen v karnevalovém průvodu a musel přitom římským davům napodobovat rukama hraní na klavír a byl přitom slaven jako král

karnevalu,“ popsal ve vzpomínkách Smetana.

Italský úspěch pokračoval v roce 1932, kdy dostal Řád italské koruny. Mladého Rudolfa si také velmi oblíbila královská dcera, nejednou ho pozvala, a věnovala mu dokonce svou fotografii ve zlatěm rámu. „Když mi ji Ruda jednou ukazoval, mluvil o této italské princezně jako o „Mařeně italské“ - čili ve stylu, který jinak nepěstoval,“ vzpomínal Smetana.

Ostatně Rudolfovy lásky jsou pro jeho životopisce tajemství. Sám říkával, že láska bylo mnoho, ale gentleman o nich nemluví, to vše je minulost, po které nikomu nic není. Oženil se až mnohem později. V roce 1965 si vzal devatenáctiletou Tatienu Nevolovou z Brna, s níž se seznámil při jedné z několika návštěv své maminky. V Americe vychovávali dceru Véronique a syna Igora.

Přání poznat geniálního hudebníka projevil i prezident T. G. Masaryk. O Vánocích roku 1927 mu Rudolf poprvé přijel zahrát. Masaryk mu dal nejen vysoký honorář, ale také mu určil měsíční apanáž 1 500 korun jako finanční výpomoc na studiích. Díky prezidentovi studoval i v zahraničí.

Do Rudolfovy bezvadně nastarto-

vané kariéry však zasáhla politická situace. „Ministr zahraničí František Chvalkovský mu prozradil, že se do budoucna počítá s jeho koncertními zájezdy do Německa. To však Rudolf Firkušný rozhodně odmítl. Dostalo se mu odpovědi, že to bude rozkaz,“ uvádí v knize muzikolog Šafařík.

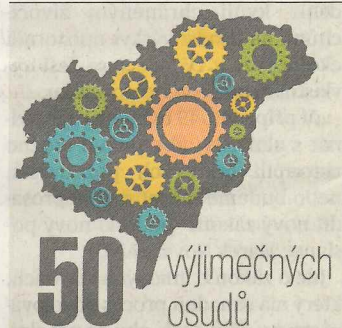
Firkušný nechtěl dělat morální kompromisy a z republiky odešel. Snažil se zapojit do právě začínajícího národního odboje, a uvažoval dokonce o vstupu do československého vojska.

„Vojenská porážka Francie byla tak děsivě rychlá, že neměl již možnost tento plán uskutečnit. Bylo ho zapotřebí jinde. Exilová vláda mu hned od začátku umožňovala pracovat v jeho oboru, zúčastňovat se propagačních československých akcí,“ poznamenal Šafařík.

Ještě než opustil Francii, podařilo se mu varovat Bohuslava Martinů, že obsazení Paříže německými vojsky je na spadnutí. Zachránil mu tím život. Když si pro Martinů přišlo gestapo, byl už pryč.

Na letišti Japonec nechtěl ani zaplatit nadváhu zavazadla

Firkušný se usadil v USA, kde rovněž triumfoval. Po válce se vrátil do Československa a spolu s dirigen-

50 výjimečných osudů

Zlínská redakce MF DNES pro vás připravila seriál, v němž přibližuje příběhy padesáti již nežijících osobností, které jsou spojeny s východní Moravou, od středověku až po moderní dobu. Vybrali jsme lidi, jejichž osudy nejsou tolik známé, přestože se jedná o postavy, které v mnohém ovlivnily svou dobu a jejich význam přetrvává až do současnosti. Seriál vychází po celý rok každou sobotu.

Příště: Otto Wichterle

tem Rafaelem Kubelíkem stáli u zrodu Pražského jara. Když tehdy usedl za klavír, nemohl tušit, že znovu se na stejný festival vrátí až za dlouhých 44 let. Stejně jako několik let před tím ani nyní nechtěl dělat morální kompromisy.

To už přijel jako skutečně umělec světového jména. Jednodušší než vyjmenovat, kde hrál, je, kde nehrál - v Africe, arabských zemích, na Korejském poloostrově, Tchaj-wanu, v Albánii, Turecku a Sovětském svazu.

Jeho věhlas dokládá drobná příhoda z japonského letiště. „Jeho zavazadlo mělo nadváhu. Když mladý Japonec spatřil jméno na letence, okamžitě si uvědomil, kdo před ním stojí. Požádal o podpis a prozradil, že vlastní všechny Mistrovy dostupné gramofonové nahrávky. Doplnění nadváhy pak už samozřejmě nepadalo v úvahu,“ napsal Šafařík.

Po návratu do vlasti měl velké přání - setkat se s kardinálem Františkem Tomáškem a to se mu splnilo. Podíval se i do rodných Napajedel, stal se jejich čestným občanem a jeho jméno nese tamní základní umělecká škola a klavírní festival konaný v Rudolfinu. Ke konci života bojoval se zákeřnou rakovinou, zemřel v roce 1994 v USA, pohřben je na hřbitově v Brně.